

Markkinaratkaisut / Sonkeri Hanni

19.8.2020

Julkinen

Varttitaseen referenssiryhmän kokous 3/2020

Aika 19.8.2020 klo 9.00-12.00

Paikka Etäkokous

Läsnä Tom Backman, Fortum Power and Heat Oy
Vassi Kujala, Nord Pool Finland Oy
Jarmo Lapakko, EPV Energia Oy
Teija Pelkonen, UPM Energy Oy
Tommi Riski, S-Voima Oy
Saku Ruottinen, Caruna Oy
Harri Sirpoma, Helen Oy
Petteri Haveri, Energiateollisuus ry
Pasi Kuokkanen, Suomen Sähkönkäyttäjät ry
Olli Taipale, Energiavirasto
Sari Wessman, Alva Sähköverkko Oy
Jari Nykänen, Paikallisvoima ry
Jari Hokkanen, Gasum Oy
Ari Rehnfors, Suomen Omakotiliitto ry
Katja Piipponen, Nurmijärven Sähkö Oy

Janne Heikka (pj.), Fingrid Oyj
Hanni Sonkeri (siht.), Fingrid Oyj
Maria Joki-Pesola, Fingrid Oyj
Petteri Pakalén, Fingrid Oyj
Jyrki Uusitalo, Fingrid Oyj
Pasi Lintunen, Fingrid Datahub Oy
Vesa Vänskä, Fingrid Oyj
Marja Eronen, Fingrid Oyj
Meri Viikari, Fingrid Oyj

Markkinaratkaisut / Sonkeri Hanni

19.8.2020

Julkinen

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.04.

2 Säättösähkömarkkinoiden tiekartta ja säättötuotteen muutokset

Jyrki Uusitalo piti esityksen säättösähkömarkkinoiden kehityksestä ja siihen liittyvistä tulevista muutoksista. Aikataulun osalta neljä suurta muutosta nostettiin esille:

- 1) Yksitasemallin käyttöönotto vuoden 2021 aikana. Yksitasemalliin liittyvät ehtomuutokset ovat tarkoitus laittaa konsultaatioon lokakuun aikana. Tämän jälkeen odotetaan vielä viranomaishyväksyntää.
- 2) Uuden tarjousalustan käyttöönotto, jolloin tarjousten elektroninen aktivointi suoritetaan varteittain.
- 3) 15 minuutin taseselvitys. Tämä luo muutoksia säättötarjouksiin sekä hinnanlaskemiseen, jotka muuttuvat varttiresoluutioon.
- 4) Liityntä eurooppalaiselle kauppapaikalle, MARI:iin.

Näiden muutosten rinnalla käynnissä on muun muassa 1 MW:n tarjouskoon pilotti, joka tällä hetkellä jatkuu vähintään vuodenvaihteeseen asti. Fingridin toiveena on jatkaa pilottia myös vuodenvaihteen jälkeen. Pilotin laajentaminen muihin Pohjoismaihin riippuu muista Pohjoismaista. Toisena pilottina on käynnissä itsenäisen aggregaattorin pilotti.

Energiaviraston mukaan konsultaatio kohdan 2 (yllä) muutoksiin liittyen on ennakoitua tapahtuvan kesällä 2021.

Aikataulun läpikäymisen jälkeen käytiin läpi säättötarjouksiin liittyvät tulevat muutokset.

MARI:ssa aktivointiaika tulee olemaan 12,5 minuuttia pohjoismaisen nykyisen 15 minuutin sijaan. Tarkempaa aikataulua lyhyemmän aktivointiajan käyttöönotosta Pohjoismaissa ei ole vielä määritetty. Tarjouskoko kaikkialla Pohjoismaissa tulee olemaan 1 MW viimeistään MARI-liitynnän aikaan. Aikaisempaa yhtenäistä pohjoismaista 1 MW:n tarjouskoon käyttöönottoa ei ole toistaiseksi vielä määritetty. Tarjousten resoluutio tulee muuttumaan varttitaseen myötä tunnista 15 minuuttiin. Kuitenkin jo suunnitellussa rinnakkaiskäyttövaiheessa Q2/2022 toimija voi jättää joko tunti- tai varttitarjouksia. Tällöin kallein/halvin vartti määrittää hinnan kyseiselle toimitustunnille. Tarjousten jättöaika MARI-liitynnässä tulee olemaan 25 minuuttia ennen toimitusta. Esitettyjen muutosten lisäksi uutena ominaisuutena on tulossa tarjousattribuutit, jotka tulevat mahdollistamaan resurssien optimaalisempaa tarjontaa markkinoille. Yhteenveto tulevista säättötarjousten muutoksista sekä yksityiskohtaisempi kuvaus tarjousattribuuteista on luettavissa kokouksen esitysmateriaaleista.

Toistaiseksi määrittämättömistä säättötarjouksiin liittyvistä muutoksista tullaan keskustelemaan yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa, ja muutokset tulevat olemaan linjassa Pohjoismaisella tasolla. Fingridin toive on saada MARI-alustaan sopivat säättötuotteet käyttöön varttitaseen käynnistyessä. Sopimusehtoja tullaan päivittämään useampaan kertaan ennen MARI-liityntää.

Säättötarjousten muutoksiin liittyen heräsi keskustelua. Muun muassa MARI-liityntä vaiheessa olevaan maksimihintaan (+ 99 999 €) liittyen nousi kysymys siitä, että miten markkinaosapuolet voivat suojautua korkeilta kustannuksilta ja onko suojaustuotteen käyttöönottoa mietitty Fingridillä. Tästä ei ole ollut keskustelua Fingridin sisällä. Asia ei ole itsessään TSO-liitännäinen vaan liittyy enemmän markkinaosapuolien toimintaan. Lisäksi toivottiin tietoa myös PICASSO:on liittyvistä tulevista muutoksista. Toive kirjattiin ylös. Myös tarjousten jättöajasta MARI-liityntävaiheessa heräsi keskustelua. Kysyttiin syytä sille, miksi vartitaseen käyttöönoton aikaan tarjouksien jättöaika on vielä 45 minuuttia 25 minuutin sijaan. Syy tähän on se, että muutokset pyritään tekemään linjassa muiden Pohjoismaiden kanssa, ja muille kantaverkkoyhtiöille 45 minuuttia on vielä tässä vaiheessa oleellinen siirtojenhallintaa varten. Tarjousten jättöaikaan liittyen nousi jatkokeskustelua jättöajan lyhentämisestä alueellisesti ennen MARI-liityntää. Osallistujien keskuudessa nousi niin puoltavaa kuin vastustavaa mielipidettä. Todettiin, että keskustelua voidaan jatkaa Pohjoismaisen tasehallintahankkeen referenssiryhmän kokouksessa, jolloin keskustelua voidaan käydä laajemmalla pohjoismaisella tasolla.

3 aFRR kapasiteettimarkkinan tilanne

Vesa Vänskä piti esityksen aFRR kapasiteettimarkkinan ajankohtaisista asioista.

Aluksi käytiin läpi ACER:n antamat päätökset aFRR kapasiteettimarkkinaa koskevista ehdotuksista. Asiasta on tiedotettu myös Fingridin nettisivuilla, josta löytyy lisätietoa. Päätökset voidaan jakaa neljään eri päätökseen (löytyy kokouksen esitysmateriaaleista):

- 1) Yhteiset harmonisoidut säännöt aFRR kapasiteetin hankinnalle ja vaihdolle Nordic LFC blokille.
- 2) Markkinaperusteinen rajasiirtokapasiteetin allokointi reservikapasiteetille Nordic kapasiteetinlaskenta-alueella.
- 3) Markkinaperusteisen rajasiirtokapasiteetin allokointimetodologian soveltaminen aFRR kapasiteettikaupankäynnille.
- 4) Poikkeuslupa olla myöntämättä reservintarjoajalle oikeutta siirtää kapasiteettivelvoitettaan toiselle reservintarjoajalle tarjousaluerajan yli.

Seuraavaksi esityksessä käytiin läpi aFRR kapasiteettimarkkinan keskeiset säännöt.

Markkinoiden sulkeutumisaika tulee olemaan toimituspäivää edeltävän päivän aamulla klo 7 ja klo 10 (CET) välillä. Tarkempi ajankohta tullaan määrittämään myöhemmin. Fingridin kanta on se, että ajoitus tulee olemaan todennäköisesti lähempänä kello seitsemää. Hinnoittelu aFRR kapasiteettimarkkinoilla tulee olemaan normaali marginaalihinnoittelu. Normaalin marginaalihinnoittelun valinta sai positiivista vastaanottoa. Hinta tullaan määrittämään kaksivaiheisesti, jossa ensimmäisessä vaiheessa määritetään käytettävä rajasiirtokapasiteetti, ja toisessa vaiheessa valitaan tarjoukset. Hinnan määräytymiseen vaikuttaa mahdolliset pullonkaulat verkossa. Minimitarjouskoko markkinoilla on 1 MW 5 minuutin aktivointiajalla.

Tarjousalueiden välisen rajasiirtokapasiteetin allokointi tulee olemaan mahdollista aFRR kapasiteetille. Allokointi määräytyy tarjousalueittain saatujen vuorokausimarkkinoilla

ennustetun hintaeron ja aFRR kapasiteettitarjousten hintaeron perusteella. Maksimissaan 10 prosenttia siirtokapasiteetista voidaan alokoida aFRR kapasiteettimarkkinan kaupankäynnille, pois lukien tilanteet, joissa jollain alueella ei ole riittävästi tarjouksia tarpeen kattamiseksi. Tällaisissa tilanteissa siirtokapasiteetin varauksen raja-arvoa voidaan nostaa maksimissaan 20 prosenttiin. Allokoinnin metodologian osalta nousi esiin huoli siitä, että toimijat priorisoivat aFRR kapasiteettimarkkinat vuorokausimarkkinoiden yli ja näin ollen vuorokausimarkkinoilta poistuu kapasiteettia. aFRR kapasiteettimarkkinat voivat viedä vuorokausimarkkinoiden kapasiteettia maksimissaan edellä mainitun 10 prosentin verran. Tätä ongelmaa on toisaalta myös huomioitu käyttämällä referenssipäivää ja dynaamista lisähintakomponenttia (1-5 €) vuorokausimarkkinan hintaeroa ennustettaessa.

Ennen aFRR kapasiteettimarkkinoiden käyttöönottoa markkinasopimukset ja -ehdot tullaan päivittämään. Uusista ehdoista tullaan järjestämään kuuleminen syys-lokakuussa, jonka jälkeen ehdot lähetetään viranomaisille hyväksyttäväksi. Tarvittavat muutokset huomioon ottaen aFRR kapasiteettimarkkinoiden käyttöönotto on arvioitu olevan mahdollista Q2/2021 aikana. Kehityksessä tehdään tiivistä yhteistyötä viranomaisten kanssa.

4 Varttitaseen ajankohtaiskatsaus

Janne Heikka piti esityksen varttitaseen ajankohtaisista asioista.

Varttitase-hankkeessa on ollut mukana kolme toimialasta koostuvaa ryhmää 1) Varttitaseen referenssiryhmä, 2) Energiamittaustyöryhmä ja 3) Varttitaseen seurannan suunnittelutyöryhmä. Esityksessä käytiin läpi eri ryhmien tavoitteet. Energiamittaustyöryhmän työt saatiin päätökseen kevään 2020 aikana. Seurannan suunnittelutyöryhmän työ jatkuu vielä.

Varttitase-hankkeen osalta ollaan siirtymässä valmistautumisvaiheesta implementointivaiheeseen. Tämä tuo muutoksia myös varttitaseen referenssiryhmään. Referenssiryhmän sitouttaminen pelkästään varttitaseeseen samalla laajuudella ei ole enää välttämätöntä. Tästä syystä kansallisen referenssiryhmän toiminta-alueita laajennetaan kattamaan myös muut kansallisen tasehallintahankkeen sisällä olevat alaprojektit. Ryhmän kokoonpanoa tullaan muuttamaan hieman syksyn aikana. Tavoite on jatkaa työtä sujuvasti, ja niin, että kaikkien eri toimijoiden äänet saadaan kuuluviin. Tulevan ryhmän työtä on tarkoitus linkittää vahvemmin pohjoismaisen tasehallintahankkeen referenssiryhmän työhön. Referenssiryhmän laajentuminen ei vaikuta suoraan nykyisiin työryhmiin. Seurantatyöryhmän työ jatkuu samalla tavalla syksyllä.

Varttitaseessa on suuri tarve seurannalle. On tärkeää saada tietoa niin kansalliselle tasehallintahankkeelle kuin varttitaseelle. Tietoa tukee ja helpottaa markkinatoimijoiden implementointisuunnitelmia. Varttitaseen seurantaohjelma mittausaluevastoillisille tulee tukemaan kyseisten toimijoiden siirtymistä 15 minuutin taseselvitykseen. Näiltä toimijoilta tullaan pyytämään alkuvaiheessa siirtymissuunnitelma, jossa käsitellään toimijoiden mittauksia ja siirtymäaikataulua. Seurantatyökaluna käytettävä järjestelmä tulee olemaan nettipohjainen työkalu.

Markkinaratkaisut / Sonkeri Hanni

19.8.2020

Julkinen

Muina ajankohtaisina asioina mainittiin muun muassa poikkeuslupahakemus, joka jätettiin Energiavirastolle 5.6.2020. Julkinen kuuleminen oli kesän ajan auki. Lausuntoja saatiin yhteensä neljä kappaletta. Regulaattoreilla on 6 kuukautta aikaa käsitellä hakemusta. Regulaattoreilta mahdollisesti tulevien lisäselvityspyyntöjen tapauksessa hakemuksen käsittely voi venyä maksimissaan 5 kuukautta.

Myös asetusmuutostyöt niin varttitaseeseen, Datahubiin kuin yksitasemalliin liittyen on käynnissä. TEM:ltä odotetaan suunnitelmaa asetusmuutoksista syksyn aikana.

Lisäksi ajankohtaisena asiana mainittiin suunnitteilla oleva pohjoismainen varttitaseprojekti, jonka on tarkoitus tulla pohjoismaisen tasehallintahankkeen alaprojektiksi.

5 Yksitasemallin ajankohtaiskatsaus

Maria Joki-Pesola piti esityksen yksitasemallin tilannekatsauksesta.

Esityksessä käsiteltiin lähinnä yksitasemallin aikataulua. Yksitasemallin käyttöönotto on siirtynyt ajalle H2/2021. Päivämäärä on tarkentumassa lähiaikoina, ja tästä tullaan tiedottamaan Fingridin nettisivuilla. Syy aikataulun siirtymiseen on kansalliset viranomaisprosessit. Ruotsissa prosessin käsittelyn laajuuden takia alkuperäinen aikataulu ei ole mahdollinen. Yksitasemallia käsitellään tarkemmin pohjoismaisen tasehallintahankkeen referenssiryhmän kokouksessa, jolloin myös päivämäärä tulee tarkentumaan. Tasepalvelusopimus tulee kuultavaksi syys-/lokakuussa ennen sen lähettämistä viranomaisille vahvistettavaksi.

Yksitasemalliin liittyen nousi esille kysymys tasesähkön hinnoitteluperiaatteista ja tasepalvelumaksuista. Asia on kertaalleen ollut markkinatoimikunnassa keskustelussa, mutta vielä tarkempaa tietoa ei ole esitettäväksi.

6 Muut asiat

Maria Joki-Pesola mainitsi Fingridin teettämänä olevasta selvitystyöstä liittyen tukkumarkkinan tiedonvaihtoon. Tavoite selvitystyössä on kartoittaa tukkumarkkinan tiedonvaihto kaikkien eri osapuolien välillä. Selvitystyö pohtii muun muassa, millaisia tiedonvaihdotarpeita on tulossa tulevien markkinamuutoksien seurauksena, ja mikä on kustannustehokkainta tehdä tarvittavat muutokset. Selvitystyön avulla saadaan parempi näkemys siitä, miten Fingridin tulisi olla jatkossa kehittämässä tukkumarkkinan tiedonvaihtoa. Työ keskittyy täysin suomalaisiin toimijoihin, mutta selvitystyön yhteydessä tehtävissä haastatteluissa on tarkoitus haastatella myös toimijoita, jotka toimivat laajemmin Pohjoismaissa. Selvitystyön tekijänä on Empower, joka tulee tekemään laajamittaisia haastatteluja toimialalla. Asiasta tullaan tiedottamaan lisää webinaarien muodossa.